

Datum: 3.10.2024.

Broj: 02-06-1090

TI BIH: NA IZBORNU KAMPANJU POTROŠENO 10,8 MILIONA KM. STRANKE I DALJE NEKAŽNJENO ZLOUPOTREBLJAVAJU JAVNE RESURSE

Sarajevo, 3. oktobar 2024. godine – Transparency International u BiH predstavio je rezultate monitoringa troškova izborne kampanje, koji pokazuju da su stranke do 1. oktobra potrošile oko 10,8 miliona KM na bilborde, reklame u medijima (televizija i štampani mediji), oglase kompanije Meta i predizborne skupove. Najveće iznose potrošio je SNSD (1,6 miliona KM), zatim slijede SDA (1,3 miliona KM), SDP BiH (1 milion KM), PDP (713 hiljada KM) i HDZ (643 hiljade KM). Najviše je potrošeno na oglašavanje na bilbordima (oko 6,2 miliona) zatim na predizborne skupove (2,6 miliona) dok vrijednost oglašavanja u najvećim medijima iznosi 1,6 miliona KM. Dodatno, prema podacima kompanije Meta, na online oglase preko Facebooka, Instagrama, i Whatsapp-a potrošeno je 254.000 KM do sada.

Ovi iznosi predstavljaju samo dio troškova, jer nisu uključeni troškovi oglašavanja i predizbornih skupova u u finišu izborne kampanje, kao ni drugi oblici oglašavanja koje nije moguće procijeniti, poput troškova Google oglasa, za koje ne postoje otvoreni podaci. Stranke su po novim odredbama Izbornog zakona bile dužne da sva sredstva za finansiranje kampanje prometuju preko posebnog računa, a tri dana prije dana održavanja izbora podnesu CIK-u konačan izvještaj o svim transakcijama sa tog računa, koji uključuje i izvore finansiranja. TI BiH je ranije ukazivao da su stranke prethodnih godina prijavljivali znatno manje troškove kampanje od onih koji se utvrde na terenu, jer većina nije imala legalne izvore kojima su mogla opravdati milionske iznose.

Stranačka obilježja na otvaranju puteva, preko 2.500 primjera zloupotreba javnih resursa

Posmatrači TI BiH zabilježili su u posljednja 3 mjeseca preko 2570 primjera koji se mogu okarakterisati kao korišćenje javnih resursa za izbornu kampanju ili se radi o direktnom kršenju izbornog zakonodavstva. Nadležnim institucijama **podnesene su 123 prijave** a Centralna izborna komisija je po prijavama TI BiH do sada izrekla 18 sankcija u ukupnom iznosu od 115.500 KM. Ove kazne se u najvećoj mjeri odnose na preuranjenu kampanju, po dijelu prijava još uvijek nije postupano, dok i dalje nekažnjeno prolaze brojni slučajevi zloupotrebu javnih resursa.

TI BiH je već ukazivao na brojne primjere indirektno kupovine glasova kroz podjelu jednokratnih subvencija, kroz koje je u posljednja tri mjeseca podijeljeno oko 60 miliona maraka sa svih nivoa vlasti. Ipak CIK je zauzeo stav da sva jednokratna davanja pred izbore za koja vlast tvrdi da je planirana budžetom ne predstavljaju zloupotrebu javnih resursa tako da su brojne prijave TI BiH odbačene. U samoj kampanji Vlada Brčko Distrikta izdvaja jednokratnu pomoć svim penzionerima od 100KM, dok je Vlada HNK jednokratno dala po 1000 KM za 5.700 budžetskih korisnika. Predsjednik RS je u samoj kampanji podijelio je 56 ugovora o dodjeli sitne stoke povratnicima u USK, dok je Vlada ZDK izdvojila jednokratno po 200 KM za preko 8.100 budžetskih korisnika.

CIK je do sada zaprimio ukupno 140 prijava za zloupotrebu javnih resursa, a do početka zadnje sedmice kampanje izrečeno je samo 7 sankcija od kojih većina za zloupotrebu sredstava komunikacije i objave na društvenim mrežama. U jednom od posljednjih slučajeva Gradonačelnik Banjaluke kažnjen je zbog promocije podjele kartica za besplatan prevoz penzionerima, iako je po istom osnovu CIK ranije odbio prijavu TI BiH, a zatim ponovo vodio postupak za istu stvar po prijavi drugog subjekta i izrekao sankciju od 15.000 KM.

CIK je donio i spornu odluku po prijavu TI BiH protiv SNSD-a, koju je osporio Sud BiH, a radi se o promociji te stranke na nizu skupova u okolini Banjaluke pod nazivom "Krajiško veče". U prvobitnoj odluci CIK nije smatrao ništa spornim u tome što se sa govornice na ovim skupovima pozivalo na glasanje za kandidate ove partije, ali je nakon odluke Suda u ponovljenom postupku izrečena sankcija za preuranjenu kampanju. Ono što je posebno sporno jeste da se ne zna zvanično ko plaća ove manifestacije koje se održavaju pred svake izbore i predstavljaju ustaljeni vid kampanje kandidata SNSD-a.

U samoj kampanji nastavljena je i praksa izborne promocije putem infrastrukturnih projekata, a vrijednost započetih i završenih radova uz nekoliko većih projekata u ovom predizbornom periodu iznose 589 miliona KM. TI BiH je podnio i nove prijave CIK-u u brojnim slučajevima gdje su ovi radovi predstavljani kao uspjeh stranke, ali su sankcije izricane samo zbog preuranjene kampanje. Jedna od nedavnih prijava odnosi se na kandidata NES-a u Zavidovićima čiji se predizborni plakat nalazio na kamionima koji su asfaltirali lokalne puteve. Načelnik Žepča prije predizbornog skupa otvorio je lokalni put, a na samom događaju bila su brojna obilježja HDZ-a iako Izborni zakon jasno zabranjuje vođenje kampanje na događaju institucija.

Protiv ministra zdravstva BPK koji je i kandidat NIP-a za gradonačelnika Goražda prijava je podnesena zbog promocije usluge besplatnih pregleda sa logom političke partije, dok je CIK-u prijavljen slučaj iz Bolnice "Srbija" u Stanarima gdje su na plutu za prijem pacijenata dijeljeni predizborni materijali Ujedinjene Srpske. TI BiH je već informisao javnost o prijavama protiv ministra sigurnosti BiH Nenada Nešića zbog snimka na kojem obećava biračima u Višegradu da će urgirati na konkursu u policijskim agencijama za kandidate iz ove opštine *"bez obzira da li su iz SNSD-a ili DNS-a."* Prijava je podnesena i protiv Milorada Dodika zbog govora na predizbornom skupu u kojem upozorava birače koji ne glasaju za kandidata njegove partije *"da će imati smanjene šanse za život ako im zatreba operacija"*.

Evidentiran je i 47 primjer zloupotrebe djece u političke svrhe, 79 slučajeva povećanog zapošljavanja pred izbore, 77 primjera omogućavanja posebnih pogodnosti u vidu besplatnih pregleda, javnog prevoza ili drugih javnih usluga u predizbornom periodu. Po prijavama TI BiH sa liste predsjednika biračkih odbora i njihovih zamjenika uklonjeno je 41 lice za koja se utvrdilo da su povezana sa političkim partijama, dok je CIK odbio ukloniti preko 160 lica za koje je TI BiH dostavio dokaze o njihovoj povezanosti sa političkim partijama. Iz svega je evidentno da same tehničke izmjene Izbornog zakona u praksi nisu dale očekivane rezultate kako kod kažnjavanja zloupotrebe javnih resursa tako i kod sprečavanja uspostave stranačke kontrole nad biračkim odborima.